

УДК 711.4

к.т.н., доцент Даниленко А.В., доцент Ващинська О.А.,  
Одеська державна академія  
будівництва та архітектури

## ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУПП НАСЕЛЕННЯ у м. ОДЕСА

*Розглядається доступне середовище та його забезпечення для маломобільних груп населення у місті Одеса, до яких на сьогоднішній день відносяться люди, що відчують труднощі при самотійному пересуванні, отриманні послуг, необхідної інформації або при орієнтуванні в просторі.*

*Ключові слова: мобільні групи населення, інваліди, доступне середовище.*

**Постановка проблеми.** Маломобільні групи населення (далі МГН) в порівнянні з іншими категоріями громадян відчують великі труднощі в пошуку роботи, отриманні медичної допомоги, освіти, проблеми в доступі до об'єктів соціального захисту населення, культури і спорту. Усі труднощі багато в чому пов'язані з пересуванням і недостатньою доступністю громадських і житлових будівель, а також транспортною інфраструктурою міста. Маломобільні групи населення - це люди, які відчують труднощі при самотійному пересуванні, одержанні послуг, необхідної інформації або при орієнтуванні у просторі [1]. До категорії МГН відносяться: люди з тимчасовим порушенням здоров'я, інваліди, вагітні жінки, люди похилого віку, люди з дитячими колясками.

За даними УНІАН в Україні понад 2,8 млн. людей мають статус інваліда, це 6.1% від загальної чисельності населення. В м. Одеса за даними департаменту праці та соціальної політики Одеської міської ради на 01.01.2016 рік 61 631 чоловік мають статус інваліда [2]. Майже 80% інвалідів в Україні це люди працездатного віку. Не можна не відзначити, що в процесі життєдіяльності маломобільні групи населення стикаються з наступними проблемами:

- 1) важка доступність відвідування інфраструктури міста;
- 2) неможливість відвідати більшість підприємств сфери послуг;
- 3) складність при працевлаштуванні і самозабезпеченні;
- 4) неможливість скористатися громадським транспортом;
- 5) подолання транспортних бар'єрів;

**Аналіз останніх публікацій.** У науковій літературі питанням доступного середовища МГН розглядали Н. В. Шолух, А. В. Алтуховова [3], Е. А. Аверін [4]. У 2011 році вийшов посібник доступності до об'єктів житлового та

громадського призначення для людей з інвалідністю, підготовлений «Національною асамблеєю інвалідів України» [5,6].

На законодавчому рівні в Україні питання про доступність середовища піднімалося в постанові «Про затвердження плану заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009–2015 роки "Безбар'єрна Україна"» [6,7].

Однак у більшості міст України процес містобудівництва або реконструкції йде без урахування вимог доступності. Це показав аудит міста Одеса, який, є курортним містом країни. До сих пір комплексний підхід до формування доступної середовища в місті в повному обсягу не здійснюється. У відповідності з Законом України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні" Одеською міською радою були прийняті деякі заходи по планувальній та технічній організації.

**Основний матеріал і результати.** На кафедрі "Міське будівництво та господарство" Одеської Державної Академії Будівництва та Архітектури проводяться дослідження доступності міської інфраструктури для МГН. Доступність транспортної системи міста визначається взаємозв'язками всіх її елементів в процесі пересування між пунктами відправлення та призначення.

Необхідно використовувати всі можливі варіанти транспортного обслуговування інвалідів в умовах міста, а саме:

- забезпечення можливості користування спеціально пристосованими для них індивідуальними видами транспорту при неможливості використання звичайними видами транспорту;
- використання спеціально пристосованим для інвалідів громадських видом транспорту, який рухається по визначених маршрутах відповідно розкладу;
- використання рухомого складу, пристосованого для перевезення інвалідів та інших маломобільних груп населення, на звичайних маршрутах міського пасажирського транспорту, збільшення частки такого транспорту в загальній структурі транспорту;
- розвиток спеціальних транспортних служб, що забезпечують перевезення інвалідів на обладнаних для цього автомашинах або автобусах за попереднім замовленням або викликом [8].

Рухомий склад міського автомобільного та електричного транспорту загального користування міста Одеси недостатньо обладнаний для перевезення маломобільних груп населення.

Тролейбусний парк складає 98 тролейбусів з яких на маршруті №1 (Залізничний вокзал - площа Льва Толстого) - 2 тролейбуси пристосовані для МГН, маршрут №2 (Шевченко - Новосельського) - 4 тролейбуса, № 9

(Рішельєвська - Космонавтів) - 3 тролейбуса, №8 (Привокзальна - Суперфосфатний завод) - 1 тролейбус, №12 (Архітекторська - 1-ша Застава) - 3 шт, №7 (Архітекторська - площа Льва Толстого) - 3шт, № 10 (Космонавтів - Приморська) -1 шт.

Трамвайний парк складає 225 трамваїв з них зазвичай 195 працює на лінії і тільки 1 з них низькопідлоговий.

У маршрутних таксі взагалі відсутні пристосування для підйому та в'їзду інвалідних колясок.

Автобуси більшої місткості курсують по 26 маршрутах з них 24 з низькою підлогою та з пандусами, деякі з них: це маршрути № 130 (Таврія В Суворовський - Соборна площа) - має 7 таких автобусів, № 104 (Шевченко - Марсельська) - 1, №240 - 1, №250 (вул. Ж. Кюри - Преображенська) - 1, №210 (житловий масив Шкільний – вул. Приморська) - 1, №232 (Вільямса - Заболотного) - 1, №242 - 3, №11 (Ільфа та Петрова - 6 км Овідіопольської дороги) - 1, тощо.

Деякі транспортні маршрути залишаються зовсім недоступними для маломобільних груп населення. З метою врахування обмежених можливостей інвалідів міський транспорт потрібно забезпечити:

- зовнішніми звуковими інформаторами номера і кінцевих зупинок маршруту;
- текстовими та звуковими системами у салоні для обов'язкового оголошення зупинок;
- відкидними пандусами, що дають можливість в'їзду інвалідної коляски;
- встановленням місць з фіксацією коляски в салоні тощо.

Також був проведений візуальний огляд вулично-шляхової мережі центра м. Одеси з інтенсивним рухом транспорту та пішоходів на предмет пристосування їх до потреб МГН. Центрами тяжіння пішохідних потоків на даній ділянці є Думська площа, головна пішохідна вулиця міста Дерibasівська, Одеський Національний Академічний театр опери та балету, Парк Стамбульський, Приморський бульвар, центральний ринок міста «Привоз».

При обстежені вулиць Пантелеймонівська, Преображенська, Канатна було виявлено:

1. Устаткування тротуарів і пішохідних переходів тактильною плиткою в 4-х місцях, пандусами облаштовано 108 переходів з 140 переходів, звуковими сигналами 18 світлофорів з 28 світлофорів, орієнтуючі поручні відсутні, маркувальні світильники відсутні;

2. Устаткування стоянок транспорту для маломобільних груп населення по одному авто / місцю на перехресті Пантелеймонівська та перехресті Канатна.

3. Устаткування проїжджої частини шумовими червоними смугами перед пішохідними переходами складають - 10 шт;

4. Устаткування дорожніми знаками, що попереджають про рух маломобільних груп складають - 4 шт.

5. В місцях зупинок громадського транспорту відсутні орієнтуючі поручні. Проведене обстеження дозволило виділити наступні недоліки:

1. Непристосованість зупинок громадського транспорту (Фото 1);
2. Не достатнє устаткування тротуарів і пішохідних переходів (фото 2, 3);
3. Відсутність парковочних місць для МГН.

Фото 1



Фото 2



Фото 3



Пункти зупинок громадського транспорту вулично-дорожньої мережі повинні бути обладнані:

- помітними знаками «Місце зупинки автобуса, тролейбуса»;
- інформацією про розклад руху громадського транспорту;
- місцевим підвищенням тротуару для полегшення посадки для всіх категорій маломобільних груп населення, в тому числі для можливості посадки в спеціалізований низькопідлоговий громадський транспорт і спеціалізований транспорт з відкидним пандусом інвалідів на візках.;
- у зоні очікування на зупинці повинно бути обов'язково виділені місця для дитячих та інвалідних колясок.

На перехрестях регульованих пішохідних переходах потрібно зробити наступне:

- знизити висоту бордюрного каменю по краях пішохідних шляхів з облаштуванням пандусів і ділянок з рельєфною поверхнею або тактильною плиткою для отримання дотикової інформації;
- обладнати світлофорною сигналізацією зі звуковим маяком для підвищення безпеки пересування маломобільних груп населення, особливо пішоходів з дефектами зору.
- обладнати таблом зворотнього відліку часу, для запобігання аварійних ситуацій.

### **Висновок.**

Пропонований комплекс заходів у схемі організації дорожнього руху на даній ділянці в центральній частині міста дозволить підвищити доступність середовища та безпеку пересування маломобільних груп населення в

інфраструктурі міста. Рішення проблеми формування безбар'єрного середовища для маломобільних груп населення має пріоритетний характер і вимагає комплексного підходу до її вирішення, що включає проектування і повну реконструкцію міського середовища, всіх її елементів з урахуванням потреб інвалідів та інших маломобільних груп населення, жорсткий контроль за дотриманням нормативних вимог до забезпечення доступності існуючих і споруджуваних житлових і громадських будівель і споруд, транспортної інфраструктури міста.

У зв'язку з цим в науково-проектних розробках слід передбачати організацію пішохідно-транспортного обслуговування населення з обмеженими фізичними можливостями.

Створення в містах безбар'єрного середовища життєдіяльності, комфортного для цієї групи населення, дозволить їм брати участь в житті суспільства, жити за нормами здорової людини, самостійно пересуватися і бути в соціумі.

### Література

1. Скрипка, Н. Доступність до об'єктів житлового та громадського призначення для людей з інвалідністю [Електронний ресурс] : Методичний посібник / Н. Скрипка, Я. Грибальський, В. Азін ; Всеукраїнське громадське соціально-політичне об'єднання «Національна асамблея інвалідів України». – Видання п'яте. – Київ, 2011. – 227 с. – Режим доступу : <http://socinfo.net.ua/file/Dostupnist.pdf>.
2. Офіційний сайт міста Одеси. – Режим доступу : <http://omr.gov.ua/departments>
3. Шолух, Н.В. Культурно зрелищные объекты центральной части г. Донецка: оценка степени их доступности для людей с ограниченными физическими возможностями [Текст] / Н.В. Шолух, А.В. Алтухова // Современное промышленное и гражданское строительство. – 2009. – Тот 5, № 2. – С. 53–59.
4. Аверина, Е.А. Интеграция инвалидов в общество: теоретическое осмысление проблемы [Текст] / Е.А. Аверина // Вестник Томского государственного университета. – 2011. – № 1(13). – С. 5–11.
5. Инвалидность и здоровье [Электронный ресурс] / Всемирная организация здравоохранения // Информационный бюллетень. – 2015. – N 352. – Режим доступа : <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs352/ru/>.
6. Конвенция о правах инвалидов, официальный сайт ООН: [Электронный ресурс], Режим доступа: <http://www.un.org/russian/document/convents/disability.html>, (дата обращения 31.03.2015 г.)

7. Про затвердження плану заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009–2015 роки «Безбар’єрна Україна [Текст] : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2009 р. № 784 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 58. – С. 35–39 ; № 60. – С. 133.

8. Давыдова Е.А. Маломобильные группы населения в современном мегаполисе // Сб. докл. науч.-техн. конф. ИФО МГСУ по итогам науч.-исслед. работ студентов и молодых ученых МГСУ за 2009/2010 уч. год / под ред. И.П. Павлючко, О.М. Бызовой. М. : МГСУ, 2010. Т. 2. С. 145—154.

9. ДБН В.2.2-17-2006. Будинки і споруди. Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення / Мінбуд України. – К., 2007. – 21 с.

10. Доступная среда для инвалидов [Текст] : иллюстрированное справочное пособие / Составители: Е. Шевко, С. Дроздовский. – Минск : ММООО «РАИК», 2010. – 52 с. – ISBN 978;985;90234;2;2.

#### **Анотация.**

В статье рассматривается доступная среда и ее обеспечение для маломобильных групп населения в городе Одессе, к которым на сегодняшний день относятся люди испытывающие затруднения при самостоятельном передвижении, получении услуг, необходимой информации или при ориентировании в пространстве.

Ключовые слова: маломобильные группы населения, инвалиды, доступная среда.

#### **Abstract.**

In this article, the authors considered accessible environment and its provision for the disabled population groups in the city of Odessa, which today includes people experiencing difficulties in independent movement, obtaining services, necessary information or orienting in space.

Keywords: people with reduced mobility, disabled, accessible environment.